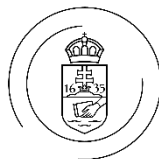

OTDK-dolgozat

2025

EÖTVÖS LORÁND EGYETEM
PEDAGÓGIAI ÉS PSZICHOLÓGIAI KAR

ELTE | PPK

**AZ LMBTQI PÁROK ÁLTALI
ÖRÖKBEFOGADÁSSAL KAPCSOLATOS
ATTITÚDOK**

**ATTITUDES TOWARD ADOPTION BY
LGBTQI COUPLES**

Szekeres-Kovács Petra,

Léber-Frank Anna

Konzulens: dr. Lantos Nóra Anna

Kézirat lezárásának dátuma: 2025. 01. 08.

Tartalomjegyzék

Absztrakt	4
Bevezető	4
Hipotézisek.....	9
Módszerek.....	10
Részrtvevők.....	10
Eljárás	12
Mérőeszközök.....	16
Eredmények	17
Diszkusszió	21
Nyilatkozat a Mesterséges Intelligencia használatáról	24
Szakirodalom	25

Absztrakt

A gyermekvállalás sokak életének központi kérdése, mely sajnos nem mindenkinek adatik meg természetes módon, így az utóbbi évtizedekben gyermekvállalás alternatívái fókuszba kerültek. A kutatás célja, hogy megvizsgálja az információátadás és az indirekt kontaktus (személyes történeten keresztül) képes-e javítani a többségi társadalom tagjaiban az LMBTQI személyek gyermekvállalásával kapcsolatos attitűdöket, érzelmet és támogatási szándékot. Online kísérletünkben a résztvevők random módon a két kondíció egyikébe kerülnek: a kísérleti kondícióban az LMBTQI személyek örökbefogadásával kapcsolatban olvasnak egy szöveget, és egy személyes történetet, a másik kondícióban általánosan az örökbefogadásról, és egy heteroszexuális pár örökbefogadási történetéről olvasnak. A mintában 165 heteroszexuális fő szerepelt, mivel úgy gondoltuk, hogy az LMBTQI közösséghez való tartozás torzíthatja az eredményeket. Mindkét kondícióban sikeresen váltottunk ki a résztvevőkből empátiát történetben szereplők irányába, a kontroll csoportban szignifikánsan magasabb volt, ami az outgrouppal való nehezebb azonosulás lehetséges következménye. Az attitűd, érzelmek és empátia tekintetében nem volt különbség a két csoport között. A vallásosság és a politikai orientáció viszont negatív irányú közepes erősségű kapcsolatot mutatott az attitűddel. A hierarchikus regresszió azt mutatta, hogy az attitűdre és az empátiára az örökbefogadás támogatásának és az érzelmeknek volt hatása, az attitűdre a negatív érzelmeknek, az empátiára a pozitív érzelmeknek. A kutatás rávilágított arra, hogy az indirekt kontaktus kisebb hatással bír, mint a direkt, így az nem biztos, hogy elegendő ahhoz, hogy megváltoztassa az attitűdöt. Ezért fontos lenne a jövőben a direkt kontaktussal tovább dolgozni.

Kulcsszavak: *LMTQI, örökbefogadás, attitűd, empátia, érzelmek*

Bevezető

Az LMBTQI¹ személyek helyzete, azon belül a gyermekvállalás kérdése az elmúlt években globális szinten is egy átpolitizált kérdéssé nőtte ki magát. A különböző országokban eltérőek lehetnek az ezzel kapcsolatos nézetek és társadalmi normák. Az érvényben lévő magyar jogszabályok által az LMBTQI személyek erős diszkriminációt tapasztalnak meg mindennapi életük során.

„A hatályos magyar jogszabályok az örökbefogadásnak két formáját ismerik: az egyedüli örökbefogadást és a közös gyermekké fogadást. 2021. március 1-től a Polgári

¹ Az LMBTQI egy betűszó, ami a leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű, queer, interszex személyekre utal.

Törvénykönyv kimondja, hogy gyermeket csak házastársak fogadhatnak örökbe. Ettől (...) különös méltánylást érdemlő esetben lehet eltérni. (...) Közös gyermekké fogadásra szintén csak házastársak jogosultak; különnemű élettársak, illetve azonos nemű élettársak vagy bejegyzett élettársak nem.” (Háttér Társaság, 2022., p. 48)

Hazánkban 2020. novemberében indult el a család az család mozgalom válaszul az örökbefogadás szabályait érintő szigorításokra. A mozgalom célja a szivárványcsaládok² láthatóvá tétele volt, vagyis meg szeretnék volna mutatni a magyar lakosságnak azt, hogy az LMBTQI személyek, illetve a szivárványcsaládok tagjai ugyanúgy élnek, mint akárki más (Ács, 2024). A kampány azon munkálkodik már évek óta, hogy minden gyermeket nevelő családnak azonos jogok, támogatás és lehetőségek járjanak Magyarországon (Rólunk, 2020).

Magyarországon elsősorban politikai keretek között találkozhatunk a témával. Itthon a szivárványcsaládok kifejezetten negatív módon vannak ábrázolva (például LMBTQI személyekről szóló könyvek fíliázása a könyvesboltokban), viszont ez az ábrázolásmód nem feltétlen ad teljes körű betekintést a lakosság valódi álláspontjába. Éppen ezért kutatásunkkal szeretnénk felmérni, hogy a magyar emberek milyen attitűddel rendelkeznek az azonos nemű párok gyermekvállalását illetően. Továbbá arra a kérdésre is választ szeretnénk találni, hogy a szivárványcsaládokkal való indirekt találkozás, vajon milyen mértékben változtatja meg az attitűdöt, empátiát, pozitív és negatív érzelmeket az LMBTQI személyek felé, ha egyáltalán megváltoztatja azokat.

Számos korábbi kutatást találhatunk, mely egy-egy összefoglaló áttekintést nyújt az LMBTQI személyek iránti attitűdökről (Barrientos & González, 2022). Bár az elmúlt években számos országban pozitív irányba mozdultak el az LMBTQI közösséggel kapcsolatos nézetek, sok helyen még mindig jelentős mértékű erőszak éri őket. Ez a mindennapok során megnyilvánulhat mind fizikai, mind verbális formában, ide tartozik többek közt a munkahelyi megkülönböztetés, kirekesztés, esetleges feléjük irányuló direkt agresszív viselkedés. Az erőszak forrása sok esetben az emberekben kialakult sztereotípiák³, mely az előítéletekből ered.

² A "szivárványcsalád" kifejezés egy olyan családmoddelt jelöl, amelyben a szülők vagy gondviselők azonos neműek, és gyermekeket nevelnek. A kifejezés a szivárvány szimbólumára utal, amely a sokszínűség, elfogadás és a LMBTQ+ közösség iránti támogatás jelképe. A szivárványcsaládok tehát nemcsak az azonos nemű párokat, hanem azok családját is jelölik, akik gyermekeket fogadnak örökbe, szülnek, vagy más módon vállalnak gyereknevelést.

³ Egy társas csoportról alkotott mentális reprezentáció vagy benyomás, amely a csoportot meghatározott jellemzőkkel és érzelmekkel társítja.

Előítéletnek tekinthetünk minden olyan pozitív vagy negatív értékelést, mely egy társas csoportra, vagy annak tagjaira vonatkozik (Smith és mtsai., 2016). A homofóbia, vagyis az LMBTQI személyekkel kapcsolatos negatív előítéletek mélyen beépültek a társadalomba (Wickberg, 2000). A homofóbia pszichológiai és társadalomtudományos kutatásaiban előtérbe kerülnek az individualista magyarázatok. A homofóbia individualista magyarázatai az egyének pszichológiai, kognitív vagy tapasztalati sajátosságaira összpontosítanak, hogy megértsék, miért alakulhat ki előítélet vagy ellenségeskedés az LMBTQI emberekkel szemben. Habár a homofóbia egy ellenséges attitűd az LMBTQI személyekkel szemben (Barrientos & González, 2022), sok országban javult és folyamatosan javuló tendenciát mutat az LMBTQI közösség jogi és társadalmi helyzete, melyet kedvezőbb attitűdök is kísérnek (Flores, 2021). A homofób megnyilvánulásoknak legalább 5 különböző formája lehet: kognitív (gondolatok: homoszexualitás természetellenes, nem kellene ugyanazokkal a jogokkal rendelkezniük), affektív (érzések: elutasító, félelemmel teli), viselkedésbeli (aktív elutasítás), liberális (“ez a te magánéleted, nem tartozik rám vagy másra”, „otthon a négy fal között van csak rendben”) és intézményesített (a diszkrimináció az állami, oktatási, egészségügyi, vállalati struktúrák része) (Pichardo Galán és mtsai., 2015 idézi Silvestre Cabrera és mtsai., 2024).

Silvestre és munkatársainak (2022) korábbi kutatása során azt találták, hogy Nyugat-Európa és Kelet-Európa között egy kulturális megosztottság figyelhető meg, nyugati országok, mint liberális, megengedő államok, szemben a keleti, konzervatívabb államokkal. A modern nyugati társadalmakban észlelhető a szexuális értékrendeknek egy hierarchikus rendszere, amelyben a következőképpen osztályozzák a különböző csoportokat. Normatívnak a heteroszexuális, monogám kapcsolat számít, ahol gyermek is születik, és minél kevésbé teljesülnek ezek az elvárt feltételek, annál magasabb az előítélet. Az LMBTQI személyek gyerekvállalása megosztó kérdés, vagyis a társadalom a heteroszexuális személyeknél várja el a gyermekvállalást, és a társadalom nagyrésze ellenzi az LMBTQI személyeknél (Rubin, 1998).

Silvestre és munkatársai (2024) a 2018-ban közzétett European Values Study (EVS) adataival dolgozva kívánták felfedni, hogy milyen attitűdökkel rendelkezik az európai lakosság a homoszexualitással szemben (Silvestre Cabrera és mtsai., 2024). Két kérdéssel mérték a homoszexualitással kapcsolatos hozzáállást. Az első kérdést (“Igazolható-e a homoszexualitást?”) egy 10-fokú Likert skálán mérték (1: soha; 10: mindig). A cikkben feltüntették az összes résztvevő ország átlagát, viszont ami számunkra fontos lehet, az az európai átlag (5.12) és a magyar átlag (3.92). Az adatokból láthatjuk, hogy a magyar lakosság

általánosságban kevésbé elfogadó, mint a teljes európai lakosság. A második kérdésre (“Szeretnék homoszexuálisokat szomszédnak.”) “Igen”-nel vagy “Nem”-mel tudtak válaszolni. A teljes résztvevők 32.2%-a válaszolt “Nem”-mel, a Magyarországot képviselő személyek közül pedig 36.2% nem szeretné, ha homoszexuális személy lenne a szomszédja.

Sokak életének egyik központi kérdése a gyermekvállalás, azonban nem mindenkinek adatik meg az, hogy természetes úton családot alapítson. Az egyik legnépszerűbb alternatív lehetőség az örökbefogadás. Magyarországon a jelentkező házaspárok alkalmasságának megállapítása a Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat (TEGYESZ) jogosultsága (Bölcső Alapítvány, 2024). Az eljárás során a leendő szülőknek egy alkalmassági vizsgálaton, majd ezt követően egy örökbefogadói tanfolyamon kell részt venniük, mielőtt hivatalosan is bekerülhetnének az örökbefogadói rendszerbe (Pénzcentrum, 2021).

Az LMBTQI személyek életében is meghatározó kérdés a gyerekvállalás, ám ez a már alaphoz is nehéz és komplikált eljárás számukra egy még inkább kihívásokkal teli folyamat. Az ő esetükben kizárólag a pár egyik tagja válhat az örökbefogadott gyermek hivatalos gondviselőjévé (Sándor, 2022). Habár a törvény szerint semmi sem áll az LMBTQI személyek örökbefogadásának útjában, a gyakorlatban ők állnak a “várólista” utolsó helyén. Ugyanis a TEGYESZ elsődleges feladata az, hogy a gyermeket egy megyén belüli házaspárnál helyezze el, abban az esetben pedig, ha erre nincsen lehetőség, az örökbefogadást kiterjesztik országos szintre annak érdekében, hogy a gyermeket egy házaspár fogadhassa örökbe. Amennyiben ezek a körülmények nem adóttak, az LMBTQI pároknak kizárólag ezek után adódhat lehetősége örökbefogadni (OGYSZ, 2021).

Ezek alapján is megbizonyosodhatunk arról, hogy az örökbefogadni vágyó azonos nemű párok általánosságban több kihívásba, ezzel együtt pedig nagyobb ellenállásba ütköznek Magyarországon, mint a heteroszexuális párok (Takács & Szalma, 2013). Ez az ellenállás erős összefüggést mutat azzal, hogy a közvélemény szemében felmerül, hogy vajon az “ilyen” szülői háttérrel nevelkedett gyermekekre hatással lehet-e a későbbiekben neveltetésük, illetve szüleik szexuális orientációja. A 2018-ban publikált European Values Study adatok alapján Silvestre és munkatársai (2024) ebben a témában is kutattak, vajon az emberek azt gondolják-e, hogy a homoszexuális párok ugyanolyan jó szülők, mint a heteroszexuális párok (Silvestre Cabrera és mtsai., 2024). A pontos kérdés a következő volt: “A homoszexuális párok ugyanolyan jó szülők, mint más párok”, és ezt egy 5-fokú Likert skálán mérték (1: teljes mértékben egyetértek, 5: egyáltalán nem értek egyet). Az európai országok között nagy különbségeket találtak, azonban a kontinens átlaga 3.17 volt, míg a magyar minta átlaga 3.35. A magyar résztvevők 41%-a

jelölte be a „nem értek egyet” vagy az „egyáltalán nem értek egyet” lehetőségét, és csupán 23.1% az „egyetérttek” vagy a „teljes mértékben egyetérttek” választ. Ezekből látható, hogy mind az európaiak, mind pedig a magyarok inkább gondolják úgy, hogy a homoszexuális párok nem olyan jó szülők, mint a heteroszexuális párok. A tapasztalatok pedig azt mutatják, hogy az LMBTQI párokat hasonló negatív megítélés éri, mint például a büntetett előéletűeket vagy a függőséggel küzdőket (Takács & Szalma, 2013).

Bartoş és munkatársai (2014) metaanalízisükben olyan intervenciós tanulmányokat vizsgáltak, amelyek elsősorban a szexualitással kapcsolatos előítéletekre koncentráltak. További kritérium volt, hogy a kutatásokban heteroszexuális egyének alkossák a mintát, valamint, kizárólag kvantitatív munkákat vizsgáltak. A tudatlanság az egyik legfőbb oka az előítéletek kialakulásának, ezért is az edukáció az egyik legelterjedtebb előítéletcsökkentő technika (Bartoş és mtsai., 2014). 159 vizsgált publikáció közül 32 foglalkozott az edukáció hatásával az attitűdre. Ezek azt mutatták, hogy az edukáció hatására a szexualitással kapcsolatos előítéletes attitűdök mérsékelten csökkentek. További 3 kutatás az érzelmekre gyakorolt edukációs hatást. Az eredmények szerint az edukáció hatékonyan csökkentheti az előítéletes érzelmeket.

A saját csoporton kívüli csoporttaggal való érintkezés az edukáció mellett az egy rendkívül kutatott területe az előítéleteknek, és ezek csökkentésének (Bartoş és mtsai., 2014). A kontaktus az attitűdöket (8 tanulmány) és érzelmeket (3 tanulmány) befolyásolhatja, mégis pozitív irányba, vagyis mindkettőt csökkentheti az outgroupgal való találkozás. Számos kutatás az edukációt és a kontaktust együtt használta, mint intervenciót (Bartoş és mtsai., 2014). Ezek egytől egyig azt az eredményt mutatták, hogy az kettő intervenció együttes hatása pozitív irányba mozdítja el az előítéletet, mind az attitűd, mind az érzelmek, és mind a viselkedés szempontjából.

Haji és Fasoli (2022) kísérleti kutatásukban a társas, illetve az információs befolyás hatását vizsgálták az LMBTQI személyekkel kapcsolatos attitűdökre. A média nagy szerepet tölt be a sztereotípiák és az attitűdök megváltoztatásában, hiszen indirekt pozitív találkozást (kontaktust) biztosíthat az addig ismeretlen kisebbségi csoport tagjaival. Egy kisebbségi csoport médián keresztüli pozitív megjelenítése a többségi csoportban kedvezőbb attitűdöt eredményezhet (Mazziotta és mtsai., 2011; Ortiz & Harwood, 2007). A kísérleti kondícióban, az információs befolyás során a résztvevők információt kaptak az azonos nemű örökbefogadó szülőkről, illetve a gyermeket érintő hatásokról. A kutatók azt feltételezték, hogy a kísérleti kondícióban szereplő egyének kedvezőbb véleménnyel lesznek az azonos nemű párok

gyermekneveléséről, mint a kontroll feltételben. A kísérleti kondícióban az azonos nemű szülők gyermeknevelésével kapcsolatos tévhitek elosztatásával igyekeztek hatni a résztvevők attitűdjére. Ezzel szemben a kontroll feltételben az örökbefogadásról, mint egyre népszerűbb lehetőségről olvashattak. Emellett a vallásosság is fontos szerepet kapott, ennek a szerepét is vizsgálták a kérdőívben. Arra számítottak, hogy a magas vallási fundamentalizmussal⁴ jellemezhető kitöltők közül a kísérleti kondícióban résztvevők kedvezőtlenebb attitűdöt mutatnak. Továbbá kutatásuk szerint a médián keresztüli találkozás hatására a magas vallási fundamentalizmusú egyének mérsékelt intoleranciát mutatnak. Manipulációjuk sikeresnek bizonyult, azok, akik a kísérleti feltételben vettek részt, vagyis információt kaptak a csoportról pozitívabb attitűdöt mutattak a csoport irányába. A kísérleti kondícióban szereplő, magas vallási fundamentalizmust tanúsító személyek esetén megfigyelhető volt a manipuláció hatása, hiszen az ő esetükben kedvezőbb nézetek alakultak ki, mint a kontroll feltételben (Haji & Fasoli, 2022). Továbbá azok, akik a médián keresztül megkedvelték a csoport egyes tagjait, szintén pozitívabb attitűdről számoltak be. Ezt alapul véve a kérdőívünk elején mi is hasonló az információátadást és az indirekt találkozást alkalmaztunk az irodalmi előzményekkel összhangban, amelyek szerint mindkettő hatékony előítélet-csökkentő módszer, valamint a demográfiai változók között szerepeltek vallásosságot érintő kérdések is.

További elméleti alapot nyújtott Costa és munkatársainak (2014) kutatása, amelyben az LMBTQI személyek jogaival kapcsolatos attitűdöket vizsgálták. A tanulmányuk megerősítette azt az előzetes feltevést, miszerint a magukat vallásosnak tekintő személyek, illetve azok, akik politikailag konzervatívabb, jobboldali nézetekkel rendelkeznek, nagy valószínűséggel negatívabb attitűdöt fognak tanúsítani (Costa és mtsai., 2014).

Hipotézisek

A téma fontossága ellenére, Magyarországon kevés kutató foglalkozott ezzel a kérdéssel. Az attitűdök vizsgálata feltárhatja, milyen mértékben támogatja a társadalom az LMBTQI emberek egyenlő jogait, beleértve a családalapítást is. Ez releváns lehet a társadalmi igazságosság előmozdításában. Ezek a kutatások rávilágíthatnának arra, hogyan változhatnak az emberek nézetei az LMBTQI örökbefogadással kapcsolatban, ez pedig elősegíthetné a társadalmi elfogadást, valamint csökkenthetné a stigmatizációt, amely e családokat érinti. Esetünkben, kísérletünk célja az volt, hogy megvizsgáljuk azt, hogy az információátadás és az

⁴ Olyan meggyőződésrendszer, amely egy adott vallás tanításainak abszolút igazságként való értelmezésén alapul. Jellemzője a saját vallási nézet kizárólagos igazságának képviselése, mindamelllett, hogy a világ alternatív nézeteit elutasítja (Altemeyer & Hunsberger, 2004)

indirekt kontaktus milyen hatást fejt ki az attitűdökre, így munkánk során két csoportot alakítottunk ki (kontroll és kísérleti), amelyekben egy edukációs szöveget és egy történetet ismerhettek meg. A kontroll feltételben az örökbefogadásról általánosságban és egy heteroszexuális pár örökbefogadásáról, míg a kísérleti feltételben az LMBTQI örökbefogadásról és egy LMBTQI pár örökbefogadásáról olvashattak.

H1. A kísérleti kondícióban résztvevő személyek pozitívabb attitűddel rendelkeznek az LMBTQI személyek általi örökbefogadással kapcsolatosan a kontroll csoporthoz képest.

H2. A kísérleti kondícióban résztvevő személyek pozitívabb érzelmeket tanúsítanak az LMBTQI szülők iránt a kontroll csoporthoz képest.

H3. A kísérleti kondícióban résztvevő személyek magasabb empátiával rendelkeznek az LMBTQI személyekkel, és az ő örökbefogadásukkal kapcsolatosan a kontroll csoporthoz képest.

H4a. A magát vallásosabbnak tartó résztvevők negatívabb attitűddel rendelkeznek az LMBTQI személyek általi örökbefogadással kapcsolatosan.

H4b. A politikailag jobboldali nézetekkel rendelkező résztvevők negatívabb attitűddel rendelkeznek az LMBTQI személyek általi örökbefogadással kapcsolatosan.

Módszerek

Résztvevők

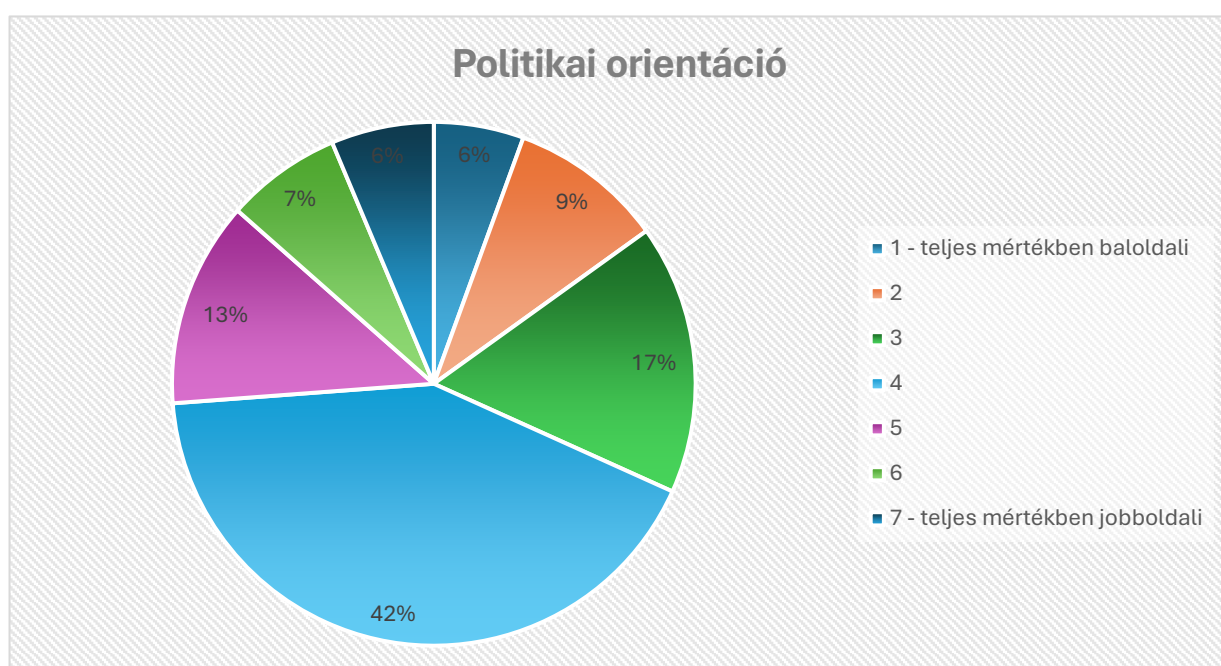
A kutatás megkezdését az ELTE PPK Kutatásetikai Bizottsága jóváhagyta (etikai kérvényszám: 2024/436). Előzetesen erőelemzést végeztünk, melynek eredményei azt mutatták, miszerint kondícióként 100-100 fő adatával dolgozva már egy közepes hatáserősségű különbséget mutathatnánk ki. Így munkánk ennek a 200 főnek erre törekedtünk. A végleges elemzéskor sajnos nem sikerült elérni ezt 200 főt, aminek a későbbiekben olyan kockázata van, hogy ez a mintaelemszám csupán erős vagy közepesen erős hatást tud kimutatni, kicsi hatást nem.

Az adattábla tisztítása után 191 fő válasza álltak rendelkezésünkre. A kérdőívcsomag tartalmazott 2 figyelemellenőrző kérdést, ahol a kitöltőknek az utasítás szerint egy bizonyos választ kellett megjelölniük (pl. „Ez egy figyelemellenőrző kérdés, kérjük, jelölje be a 2-es opciót.”). Ezek alapján 4 fő kizárásra került. A kitöltők szexuális orientációjára szűrőt futtatunk, és így a későbbiekben kizárólag a magukat heteroszexuálisnak valló kitöltők adataival

dolgoztunk, mivel feltételezésünk szerint, ha az LMBTQI közösséghez tartozó személyek adatai (22 fő) is bent maradtak volna, torzított eredményeket kaphattunk volna. A mintában végül 165 fő válasza szerepelt. A kitöltők között 106 nő (64%) és 28 férfi (17%) volt, átlagéletkoruk 34,6 év volt (SD=14,12) legfiatalabb 18, legidősebb 69 éves volt. A résztvevők politikai orientációját az 1. ábra, a vallásosságot a 2. ábra, az iskolai végzettséget pedig a 3. ábra mutatja.

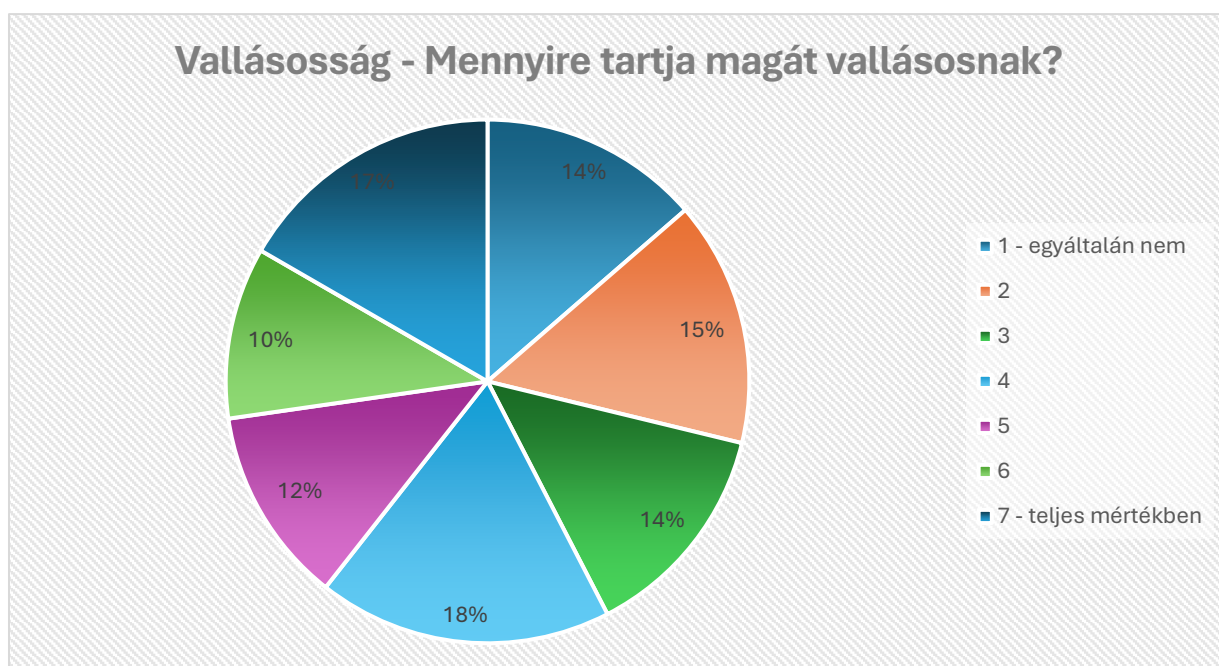
1. ábra

A résztvevők politikai orientációjának megoszlása

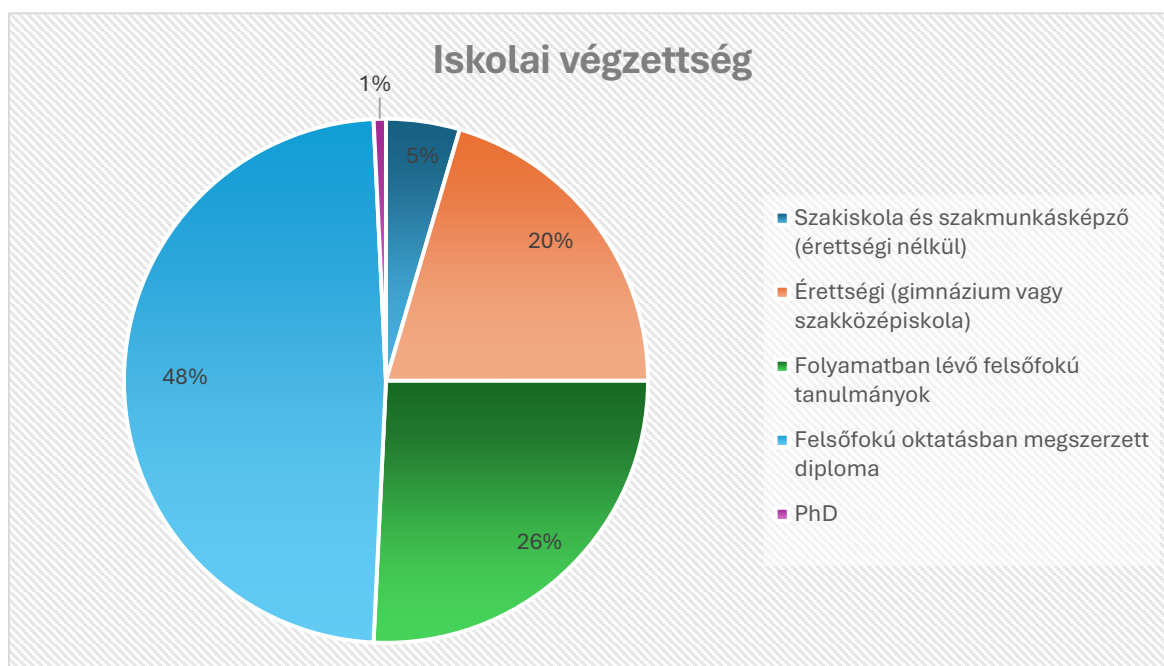
2. ábra

A résztvevők vallásosságának megoszlása

3. ábra

A résztvevők iskolai végzettségének megoszlása

Eljárás

A kutatás online, a Qualtrics felületén keresztül zajlott. Az adatfelvétel kényelmi mintavétellel zajlott, amely során a kutatás célcsoportját az elérhetőség és könnyű hozzáférhetőség alapján választottuk ki. A résztvevőket különböző módokon, például egyetemi csoportok, közösségi médián keresztül, vagy más könnyen elérhető platformokon keresztül

toboroztuk. Az adatfelvétel önkitöltős kérdőívek formájában zajlott, amelyeket online küldtünk ki, és a válaszadók önállóan, kényelmes időpontokban töltötték ki. A kitöltőktől személyes adatok nem kerültek rögzítésre, a kitöltés önkéntes és anonim volt. A kísérlet elején a résztvevőket random módon két csoportba osztottuk, mindkét esetben egy ismeretterjesztő, edukatív szöveget és egy történetet olvashattak. A kontroll feltételben (81 fő) az edukációs szövegben az örökbefogadásról általánosságban olvashattak, ahol az örökbefogadott és biológiai szülők által nevelt gyermekek fejlődésének összehasonlítása szerepelt, eloszlatva azokat a tévhiteket, hogy jobb fejlődést mutatnak azok, akik biológiai szüleik által voltak nevelve. Emellett egy heteroszexuális pár örökbefogadásának történetét ismerhették meg. Ezzel szemben a kísérleti kondícióban (84 fő) az LMBTQI párok általi nevelés a gyermekek fejlődésére gyakorolt hatásáról tájékozódhattak, amely érintette a szociális, kognitív és érzelmi fejlődést, valamint a szexuális orientációt is. Ezzel a célunk az LMBTQI örökbefogadással kapcsolatos tévhitek eloszlatása volt, melyek szerint az általuk nevelt gyermekek hátrányt szenvednek. Ezen felül egy LMBTQI pár örökbefogadási nehézségeiről olvashattak. Mindkét feltételben a szövegek hossza megegyezett, kizárólag abban tértek el, hogy heteroszexuálisok vagy LMBTQI személyek az örökbefogadóka. A kérdőív kitöltése után a résztvevők tájékoztatást kaptak a megtevesztést illetően, ahol megkapták azt az irodalomlistát, amelyet az edukációs szöveg megszerkesztéséhez használtuk. Mind az edukációs szöveg, mind az indirekt kontaktust megalkotó történet az alábbiakban olvasható.

Kontroll feltétel – Edukációs szöveg

„A 21. században egyre népszerűbb az örökbefogadás, mint gyermekvállalási lehetőség. Minden gyermek megérdemli, hogy szerető és támogató környezetben nőjön fel, és az örökbefogadás pontosan ezt biztosíthatja számukra.

Az Egyesült Államokban már a 70-es évektől kezdve vizsgálni kezdték az örökbefogadó családokat, és az ilyen családban nevelkedő gyermekek fejlődését, összehasonlítva őket a hagyományos családokban felnövő gyermekekkel. Bár a korai kutatások kisebb mintaszámokkal dolgoztak, mára világszerte több nagymintás kutatás is készült, valamint olyan metaanalízisek, amelyek összesítik a meglévő kutatások eredményeit. Sokan azt gondolják, hogy az örökbefogadás során a gyermekeknek nehéz lehet a biológiai szülők hiánya, de valójában a szeretet és biztonság, amit az örökbefogadó szülők nyújtanak, mélyen hozzájárul a gyermekek érzelmi és mentális fejlődéséhez. A kutatások azt mutatják, hogy az örökbefogadott gyermekek érzelmi és szociális fejlődése hasonló, mint a biológiai szülők által nevelt gyermekeké, feltéve, hogy biztonságos és támogató környezetben nőnek fel

(Christoffersen, 2012; Vorrja és mtsai., 2006). Az örökbefogadott gyermekek gyakran erős kötődést alakítanak ki új családjukkal, és olyan magabiztos, érzelmileg stabil felnőttekké válnak, akik tudják, hogy a szeretet és a biztonság egy család alapja.

Az ilyen családokban nevelkedő gyermekek kognitív, érzelmi és szociális fejlődése ugyanolyan, mint bármely más család esetében, és gyakran nagyobb rugalmassággal és empátiával rendelkeznek a különféle élethelyzetek kapcsán (Pace & Zavattini, 2011). Az örökbefogadó szülők és gyermekeik történetei azt mutatják, hogy a családdá válás folyamatában sok kihívással kell szembenézniük, de azok a párok, akik a nehézségek ellenére vállalják ezt az utat, képesek ugyanolyan biztonságot adni a gyerekeknek, mint a hagyományos családok.,,

Kontroll feltétel – Indirekt kontaktus

„Vera és András hosszú évek óta házasok voltak, amikor kiderült, hogy egészségügyi okok miatt nem lehet gyermekük. Mindkettejüket mélyen érintette a hír, de nem adták fel a reményt, hogy egyszer mégis családdá válhatnak. Hosszas próbálkozások és több orvosi konzultáció után döntöttek az örökbefogadás mellett. Úgy érezték, ez az a lehetőség, amely esélyt adhat számukra, hogy szülőkké válhassanak.

Elkezdődött a hosszú adminisztratív folyamat, amelyhez kitartásra és türelemre volt szükségük. Céljuk az volt, hogy nyílt örökbefogadás útján nevelhessenek fel egy gyermeket. Ez a forma ugyanis lehetővé tette számukra, hogy megismerjék a vér szerinti édesanyát, és később mesélhessenek majd róla a gyermeküknek. Az örökbefogadás folyamata lassan haladt, és gyakran tűnt kilátástalannak. Az adminisztratív folyamatok és várakozások próbára tették őket, de mindvégig támogatták egymást.

Három év telt el, mire egy örökbefogadással foglalkozó szervezet felhívta Verát, hogy van egy kismama, Tünde, aki nehéz életkörülményei miatt nem tudja vállalni a gyermekének felnevelését. Vera és András azonnal az édesanyával való találkozás mellett döntöttek és izgatottan várták, hogy jobban megismerhessék. Két hét múlva Tünde megszülte a kislányát, Borit, és bár volt benne némi bizonytalanság, végül úgy döntött, hogy gyermekét Verára és Andrára bízza.

Vera már a kórházban gondoskodott a gyermekről, naponta látogatta, cumisüveggel etette és karjában tartotta. Közben az örökbefogadással kapcsolatos hivatalos ügyeket intézték. Bori hat hét elteltével hivatalosan is az ő gyermekük lett, és ezzel végre Vera, András és Bori egy család lettek. Az örökbefogadás örömei mellett nehézségekkel is szembesültek, de mindhárman tudták, hogy egy új fejezet kezdődött az életükben, tele szeretettel és kihívásokkal.”

Kísérleti feltétel – Edukációs szöveg

„A 21. században egyre több figyelem irányul az azonos nemű szülőkre és gyermekeikre (más néven szivárványcsaládokra). Minden gyermek megérdemli, hogy szeretetteljes és támogató környezetben nőjön fel, és az azonos nemű szülők épp úgy biztosítani tudják ezt számukra, mint az ellenkező nemű szülők.

Az Egyesült Államokban már a 70-es évektől vizsgálni kezdték a szivárványcsaládokat, és az ilyen családban felnövő gyerekeket, összehasonlítva a gyerekek fejlődését a hagyományos családokban felnövő gyerekekkel. Bár a kezdeti kutatások még alacsony elemszámokkal dolgoztak, napjainkra már szerte a világon több nagymintás kutatás is készült, illetve olyan tanulmány (ún. metaanalízis), amely összesíti a rendelkezésre álló kutatások eredményeit. Sokan azt gondolják, hogy az azonos nemű szülők hatással lehetnek gyermekeik szexuális orientációjára, ami egy tévhit. A kutatások egyértelműen rámutatnak, hogy az ilyen családokban nevelkedő fiatal felnőttek szexuális orientációja nem tér el más családokban nevelkedő fiatal felnőttekétől (Short és mtsai., 2008; Tasker, 2010). A szivárványcsaládokban nevelkedő gyermekek kognitív és szociális fejlődése nem különbözik a hagyományos családtípusokban felnövő gyerekek fejlődésétől (Short és mtsai., 2008; Tasker, 2010; Manning és mtsai., 2014). Az azonos nemű szülők gyermekei, ugyanúgy, mint az ellenkező nemű szülők gyermekei, magabiztos, érzelmileg kiegyensúlyozott felnőttekké válhatnak, akik tudják, hogy az igazi családot a szeretet és az összetartozás határozza meg.

Az azonos nemű szülők és gyermekeik történetei azt mutatják, hogy a családdá válás folyamatában sok kihívással kell szembenézniük (mind az örökbefogadás folyamatában, mind az előítéletekkel való találkozás miatt), de azok a párok, akik a nehézségek ellenére vállalják ezt az utat, képesek ugyanolyan biztonságot adni a gyerekeknek, mint a hagyományos családok.”

Kísérleti feltétel – Indirekt kontaktus

„Péter és Tamás már hosszú évek óta szerették és támogatták egymást, amikor egyszer csak mindkettőjük szívében megszületett a vágy, hogy családot alapítsanak. Magyarországon a meleg párok számára azonban az örökbefogadás jelenti az egyetlen lehetőséget, ám jogilag csak egyedülállóként fogadhatnak örökbe, párként nem. Közös döntésük alapján Péter lett a gyermek hivatalos gondviselője, és elhatározták, hogy nem titkolják kapcsolatukat a világ előtt, az ügyintézés során sem, még ha ezzel nehezebb is lehet az örökbefogadás folyamata az esetleges előítéletek miatt.

Nem sokkal később a TEGYESZ egy kétéves kisfiút, Dávidot választotta ki számukra, akiről kiderült, hogy halláskárosodással él, amit korábban a nevelőotthon túlterheltsége miatt nem vettek észre, ez először Péternek és Tamásnak szűrt szemet. Péterék úgy érezték, hogy ez

a kisfiú pontosan az ő családjukba való, és meg voltak győződve arról, hogy a legjobbat tudják nyújtani neki. Pontosán ezért Dávid halláskárosodása nem befolyásolta döntésüket. Az évek során a korábban önbizalomhiányos Dávid boldog és magabiztos gyermekké vált, akit minden nap szeretet és biztonság vesz körül. Péter és Tamás számára a legfontosabb identitás az, hogy szülők lettek – egy hallássérült kisfiú szerető, támogató szülei. A történet szempontjából fontos leszögezni, hogy Dávid örökbefogadása évekkel ezelőtt történt, azóta számos jogi szigorítás lépett életbe. Ezek, bár nem tiltották meg a meleg párok örökbefogadását, viszont az egyedülállókra érvényes korlátozások rájuk is kihatottak. Ennek értelmében csak akkor fogadhat örökbe gyermeket egy egyedülálló szülő, ha azt a gyermeket sem megyei, sem országos szinten nem fogadja be egy házaspár. Ezáltal az azonos nemű párok számára szinte lehetetlenné vált az örökbefogadás.”

Mérőeszközök

A kérdőívcsomagot egy manipulációellenőrző kérdéssorral kezdtük, amellyel a kitöltők empátiáját mértük az olvasottakkal kapcsolatban a heteroszexuális és az LMBTQI pár felé ($\alpha = 0,75$). Elsősorban saját szerkesztésű skálát és tételket használtunk, viszont Costa és munkatársai (2014) Meleg és Leszbikus Szülők általi Neveléssel Kapcsolatos Attitűd Skáláját (Attitudes Toward Gay and Lesbian Parenting Scale) mindenképpen szeretnénk volna beilleszteni kérdőív csomagunkba, mivel először saját skálákat használtuk, hasznos volt egy validált kérdőívvel is felmérni az attitűdöt ($\alpha = 0,83$). Emellett Webb és munkatársai (2020) munkája nyomán saját tételket dolgoztunk ki az örökbefogadás támogatásának mérésére ($\alpha = 0,96$). Az örökbefogadással kapcsolatos attitűdök ($\alpha = 0,81$), az LMBTQI személyek iránti empátia ($\alpha = 0,95$), az LMBTQI személyekkel kapcsolatos pozitív ($\alpha = 0,95$) és negatív ($\alpha = 0,92$) érzelmek vizsgálatára saját tételek kerültek kidolgozásra. Az eddig említett skálák mindegyike egy 7-fokú Likert skálán mért (1 = egyáltalán nem értek egyet; 7 = teljes mértékben egyetértek). A skálák tételszámát, valamint a példa itemeket az 1. táblázat tartalmazza. Mindezek mellett több demográfiai változóra is rákérdeztünk: életkor, nem, szexuális orientáció, politikai orientáció, vallásosság, vallási hovatartozás, lakóhely típusa, egyetemi kar, iskolai végzettség.

1. táblázat

A felhasznált skálák, illetve azokban szereplő példa itemek

Skála	Példa item
Manipulációellenőrző kérdéssor – Történet szereplőire fűződő empátia (5 item)	„Mélyen együttérzek a történetben megismert párral.”

Örökbefogadás támogatása (Webb és mtsai, 2020 alapján) (3 item)	„Az azonos nemű párokat meg kell illesse a jog, hogy gyermeket nevelhessenek.”
Örökbefogadással kapcsolatos attitűdök (3 item)	„Szomorú, hogy az azonos nemű pároknak csak az egyik tagja lehet jogilag örökbefogadó szülő”
Meleg és Leszbikus Szülőkkel kapcsolatos Attitűd Skála (Costa és mtsai., 2014) (11 item)	„A meleg férfiaknak és leszbikusoknak nem szabad gyereket vállalniuk, mert az bűn.”
Empátia az LMBTQI személyek felé (3 item)	„Együttérzek azokkal az LMBTQI személyekkel, akik gyermekre vágnak, de akadályokba ütköznek.” „Örülök annak, ha azt látom, hogy egyre több ember támogatja az azonos nemű szülőket”
LMBTQI személyekkel kapcsolatos érzelmek (öröm, remény, felháborodás) (7 item)	„Reménykedem abban, hogy a jövőben az azonos nemű párok megkapják a jogot, hogy párként fogadjanak örökbe.” „Felháborít, amikor a médiában negatív képet festenek az azonos nemű párokról.”

A hipotézisek tesztelése előtt megvizsgáltuk az általunk felhasznált mérőeszközök megbízhatósági mutatóit, amit a 2. táblázat foglal össze.

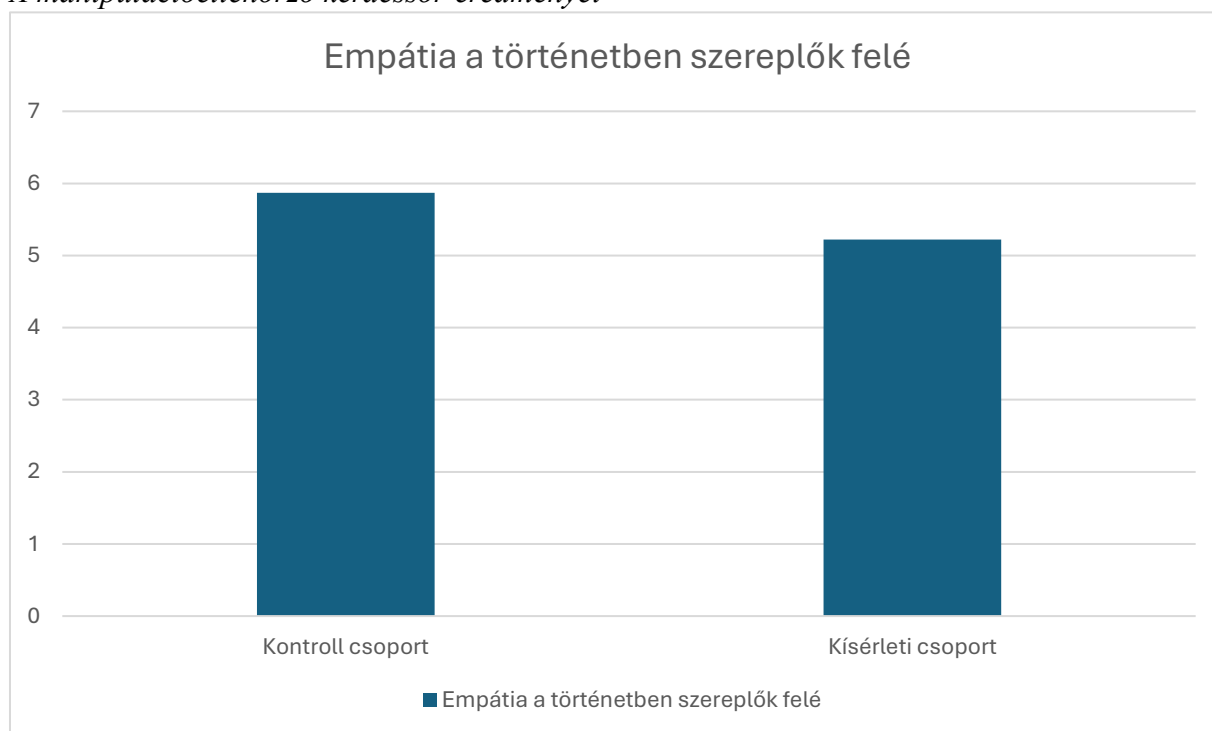
Eredmények

A hipotézisek vizsgálata előtt a kísérletben szereplő manipuláció ellenőrző kérdéseket ellenőriztük le, melyek a résztvevők történethez fűződő empátiáját voltak hivatottak felmérni. A manipulációellenőrző skála normalitásának vizsgálata szignifikáns ($p < 0,001$) volt, ezért ehhez a nem parametrikus Mann-Whitney U próbát alkalmaztunk. A két csoport között szignifikáns különbséget találtunk a kontroll csoport magasabb empátiáról tanúskodott, mint a kísérleti csoport, $U = 2452$, $p = 0,002$. Az eredményeket a 4. ábra mutatja.

Az első hipotézisünk tesztelésére szintén Mann-Whitney U próbát használtunk, azonban nem kaptunk szignifikáns eredményt, tehát nem volt különbség a kontroll és a kísérleti csoport attitűd átlagai között $U = 3030,5$, $p = 0,49$.

4. ábra

A manipulációellenőrző kérdéssor eredményei

A második hipotézishez ismét Mann-Whitney U próbát futtatunk, ez sem mutatott szignifikáns különbséget a két csoport pozitív érzelmi átlaga között, $U = 2452,5$, $p = 0,95$.

A harmadik hipotézisünk teszteléséhez csakugyan Mann-Whitney U próbát alkalmaztunk. Itt sem kaptunk szignifikáns eredményt, vagyis a két csoport mért empátiaszintje között nem volt különbség. Ezen hipotézisek leíró statisztikáját a 3. táblázatban tüntettük fel, $U = 2641$, $p = 0,4$.

A negyedik hipotézis esetén a Shapiro-Wilk teszt nem volt szignifikáns ($p_a = 0,19$; $p_b = 0,77$), vagyis normál volt a minta eloszlása, ezért a tesztelés során Pearson féle korrelációt alkalmaztunk. Az 'a' hipotézis szignifikánsnak bizonyult, az attitűd és a vallásosság között közepes erősségű, negatív irányú korrelációt találtunk, $r = -0,32$, $p < 0,001$. A 'b' hipotézis szintén szignifikáns lett, vagyis az attitűd és a politikai orientáció között közepes erősségű negatív korreláció van, $r = -0,43$, $p < 0,001$.

2. táblázat

A felállított hipotézisek leíró statisztikája

Hipotézis	Kondíció	Átlag	Szórás
Manipulációellenőrző	Kontroll	5,87	1,05

1. Attitűd	Kísérleti	5,22	1,38
	Kontroll	4,51	1,85
2. Pozitív érzelem	Kísérleti	4,66	2,00
	Kontroll	4,83	1,89
3. Empátia	Kísérleti	4,80	2,04
	Kontroll	5,20	1,80
	Kísérleti	5,34	1,88

Annak érdekében, hogy világosabb és tisztább képet kapjunk az általunk vizsgált változók kapcsolatáról, kettő hierarchikus regressziót is elvégeztünk. Az első célja az volt, hogy megvizsgáljuk milyen mértékben magyarázzák a változók az örökbefogadással kapcsolatos attitűd varianciáját. Az első lépésben a demográfiai változókat (politikai orientáció [liberális-konzervatív, baloldali-jobboldali], nem, vallásosság, kor, iskolai végzettség) vontuk be, ami szignifikáns volt, $F(6) = 13,07$, $p < 0,001$. Ebben a magyarázott variancia $R^2 = 0,41$. Ezen modellben a liberális vagy konzervatív orientáció, valamint a kitöltők neme szignifikáns előrejelzőnek bizonyultak. A második lépésben az érzelmek, az örökbefogadás támogatásának és az LMBTQI személyek felé irányuló empátia hatását vizsgáltuk, ami szintén szignifikáns eredményeket hozott, $F(10) = 37,19$, $p < 0,001$. Ebben az esetben a magyarázott variancia $R^2 = 0,82$. Itt már a politikai orientáció és a nem hatása csökkent, és az örökbefogadás támogatása és a negatív érzelem bizonyult szignifikánsnak. Ezen hierarchikus regresszió eredményeit a 3. táblázat mutatja.

3. táblázat

Az attitűd hierarchikus regressziójának eredményei

Modell	Változók	Standardizált beta	p-érték
1. lépés	Liberális-Konzervatív	-0,50	< 0,001
	Jobboldali-Baloldali	-0,10	0,28
	Vallásosság	-0,06	0,46
	Életkor	0,08	0,25
	Iskolai végzettség	-0,04	0,56
	Nem	0,15	0,05

2. lépés	Liberális-Konzervatív	-0,06	0,38
	Jobboldali-Baloldali	0,05	0,35
	Vallásosság	-0,06	0,20
	Életkor	0,02	0,68
	Iskolai végzettség	-0,04	0,34
	Nem	0,05	0,27
	Negatív érzelem	0,24	0,04
	Pozitív érzelem	0,17	0,28
	Örökbefogadás támogatása	0,54	<0,001
	Empátia	-0,07	0,33

A második hierarchikus regresszióknak célja az volt, hogy az attitűdhöz hasonlóan az empátiánál is vizsgáljuk meg az általunk mért változók hatását. Az első lépésben szintén a demográfiai változókat vontuk be, ami itt is szignifikáns volt, $F(6) = 9,47$, $p < 0,001$. Ebben a magyarázott variancia $R^2 = 0,34$. Az előzőhöz hasonlóan itt is szignifikáns hatása volt a liberális-konzervatív politikai orientációnak, $p < 0,001$. Továbbá szignifikáns volt a nem ($p = 0,012$) és a kor ($p = 0,005$) is. A második lépésben csakúgy, mint az előzőnél, a többi változó hatását vizsgáltuk, ami szignifikánsnak bizonyult, $F(10) = 24,64$, $p < 0,001$. Ebben a magyarázott variancia $R^2 = 0,83$. Itt a pozitív érzelmeknek, valamint az LMBTQI párok általi örökbefogadás támogatásának volt szignifikáns hatása az empátiára. A második regresszió eredményeit az 4. táblázat mutatja.

4. táblázat

Az empátia hierarchikus regressziójának eredményei

Modell	Változók	Standardizált beta	p-érték
1. lépés	Liberális-Konzervatív	-0,39	< 0,001
	Jobboldali-Baloldali	-0,13	0,16
	Vallásosság	0,03	0,75
	Életkor	0,22	0,005

	Iskolai végzettség	-0,003	0,97
	Nem	0,20	0,01
2. lépés	Liberális-Konzervatív	0,02	0,81
	Jobboldali-Baloldali	-0,02	0,83
	Vallásosság	0,04	0,54
	Életkor	0,17	0,003
	Iskolai végzettség	0,003	0,96
	Nem	0,09	0,12
	Negatív érzelem	0,01	0,93
	Pozitív érzelem	0,56	0,005
	Örökbefogadás támogatása	0,35	0,03
	Attitűd	-0,12	0,33

Diszkusszió

A manipulációellenőrző kérdések mentén talált szignifikáns különbségek azt mutatja, hogy az emberek több empátiát éreznek a heteroszexuális párok örökbefogadása során, mint az LMBTQI személyek örökbefogadása során. Manipulációnk célja az volt, hogy mind a kontroll, mind kísérleti csoportból empátiát váltsunk ki, de főként arra volt kíváncsiak, hogy az empátia eszközét felhasználva sikeresen növelhetjük-e az emberek elfogadását az LMBTQI személyek iránt. Szignifikáns eredményünk megerősíti azt, hogy az empátia kiváltás sikeres volt mind a heteroszexuális, mind a homoszexuális pár irányába. Viszont a két csoport különbsége, miszerint az LMBTQI pár iránt tanúsított empátia alacsonyabb, a továbbiakban felvetheti azt a kérdést, miszerint az emberek nehezebben éreznek empátiát egy outgroup (külső csoport), mint egy ingroup (saját csoport) felé, mely későbbi eredményeink háttérében álló magyarázatként szolgálhat.

Kutatásunk során az LMBTQI párok örökbefogadásával kapcsolatos attitűdöket vizsgáltuk. Eredményeink rávilágítottak arra, hogy nem látják pozitívabb szemüvegen keresztül az LMBTQI párok örökbefogadását az edukáció és indirekt kontaktus hatására azok, akik erről

a kisebbségről olvashattak, mint azok, akik heteroszexuális párok általi örökbefogadásról szóló szöveggel ismerkedtek meg. Az attitűdökhöz hasonlóan sem az érzelmek, sem az empátia nem tért el a két csoport között. A szövegek nem bizonyultak hatásosnak, nem mutattak pozitívabb érzelmeket vagy magasabb empátiát azok a személyek, akik a kísérleti csoportban az LMBTQI párok általi örökbefogadásról olvashattak. Ezek az eredmények szemben állnak a korábbi kutatási eredményekkel, melyek pont az ellenkező eredményeket találták. Ezen tanulmányok szerint az edukáció és a kontaktus hatására az attitűd, az empátia és az érzelmek is pozitív irányba változtathatóak (Bartoş és mtsai., 2014; Haji & Fasoli, 2022).

A vallásosság, valamint a politikai orientáció szempontjából érdekes eredményeket kaptunk. Azok a résztvevők, akik magukat vallásosabbnak tartják, negatívabb attitűddel rendelkeznek az LMBTQI párok örökbefogadását illetően. Szintén negatívabb attitűddel rendelkeznek azok a kitöltők, akik bevallásuk szerint politikailag jobboldali nézetekkel bírnak. Ezen eredmények párhuzamba állíthatóak Costa és munkatársai (2014) kutatásával. Ők is azt találták, hogy mind a magukat vallásosnak tekintő, mind a politikailag jobboldali személyek negatívabb attitűdöt tanúsítanak az LMBTQI párok örökbefogadásával kapcsolatban.

A hierarchikus regresszióink eredményei azt mutatják, hogy a demográfiai változók 41%-ban magyarázzák az attitűd varianciáját, míg a további változók 81,8%-ban. Az eredmények alapján láthatjuk, hogy a politikai orientáció mellett a vallásosság kapcsolata az attitűddel eltölpül, ez annak is betudható lehet, hogy a vallásosság és a politikai jobboldaliság gyakran kéz a kézben jár egymással. A demográfiai változók közül szignifikáns hatása volt még a nemnek az attitűdre. A 2. lépésben azonban már az általunk vizsgált összes demográfiai változónak eltűnt az attitűdre gyakorolt hatása. Ezen kívül kapcsolatot találtunk az örökbefogadás támogatása és az örökbefogadás iránti attitűd között, tehát minél inkább támogatja valaki az LMBTQI párok általi örökbefogadást, annál pozitívabb attitűdöt fog tanúsítani.

Az empátiát illetően a demográfiai változók a variancia 37%-t magyarázzák, míg a további változók a 84%-t. Az eredmények tekintetében elmondhatjuk, hogy amikor csak a demográfiai változókat vizsgáltuk a politikai orientáció itt is számottevő volt, viszont a további változók bevonásával ez a hatás eltűnt. Emellett a kornak és a nemnek is szignifikáns és pozitív irányú hatása volt, azonban a politikai orientációhoz hasonlóan a nem hatása is lecsökkent a többi változó hatására, viszont a kor hatása továbbra is szignifikáns maradt. Ezeken kívül a pozitív érzelmek hatása bizonyult szignifikánsnak. Minél pozitívabb érzelmeket fűz a kitöltő az LMBTQI párok és az ő örökbefogadásuk irányába, annál magasabb empátiáról tanúskodik

feléjük. Az attitűdhöz hasonlóan itt is szignifikáns hatása volt az LMBTQI személyek általi örökbefogadás támogatásának.

A nem szignifikáns eredmények nagyban összefügghetnek az alacsony elemszámmal. A célként kitűzött 200 fő adatát tartalmazó minta (melyet az általunk előzetesen elvégzett erőelemzés során támpontként kaptunk) által már egy közepes hatáserősségű különbséget mutathatnánk ki, így úgy gondoljuk, hogy mindenképpen érdemes lenne egy jövőbeli kutatás keretein belül az elemszám növelésével további vizsgálatokat folytatni. Továbbá mintánk a kényelmi mintavétel okán nem mondható reprezentatívnak, nem tudtunk a magyar társadalomra nézve az iskolázottság, lakóhely, nem, illetve kor tekintetében reprezentatív mintát biztosítani. Fontos továbbá kiemelni, hogy kutatásunk során kizárólag az indirekt kontaktus megvalósítására volt lehetőségünk. A korábbi számos kutatás rávilágított arra, hogy a közvetlen kontaktus hatékonyabb módja lehet az attitűdök változtatásának, mivel az közvetlen interakciót, empátiát és jobb megértést eredményezhez (Bartoş és mtsai., 2014). Feltételezésünk szerint indirekt kontaktusnak nem lehet akkora hatása, mint a direkt kontaktusnak, mivel közvetlen interakciók lehetővé teszik az érzelmi reakciókat személyes tapasztalatokat és valós interperszonális élményeket, amelyek mélyebb hatást gyakorolhatnak az attitűdök és a sztereotípiák csökkentésére. Ezzel szemben az indirekt kontaktus inkább a másodkézből szerzett információkra épít, melyek nem feltétlenül váltanak ki olyan erős érzelmi reakciókat vagy változásokat. Így ez is egy limitációnak tekinthető, hiszen nem biztos, hogy az indirekt kontaktus elegendő ahhoz, hogy jelentős attitűdváltozást idézzon elő. A jövőbeli kutatásokban érdemes lenne közvetlen kontaktust is bevonni, ezzel segítve azt is, hogy jobban megértsük a különböző kontaktus típusok közötti hatásokat.

A kutatás jelentősége és gyakorlati haszna több szempontból is releváns. Jelentős mértékben hozzájárulhat ugyanis annak megértéséhez, hogy miként formálódnak a társadalmi attitűdök az azonos nemű szülők által alkotott családokkal kapcsolatban, így a későbbiekben segíthet feltárni, hogy mi befolyásolhatja az egyének esetleges elfogadó, vagy éppen elutasító magatartását a szivárványcsaládokkal kapcsolatban. Továbbá a korábbi nemzetközi kutatások, illetve saját eredményeink alapot nyújthatnak a magyar jogi és politikai változások előmozdításához, melyek a szivárványcsaládok jogait és társadalmi elfogadottságát biztosítják (Bartoş és mtsai., 2014; Haji & Fasoli, 2022). És a jövőben hozzájárulhat olyan törvények kialakításához, melyek biztosítják az azonos nemű párok és gyermekeik védelmét és egyenlő bánásmódban való részesítését.

Nyilatkozat a Mesterséges Intelligencia használatáról

Kijelentjük, hogy mesterséges intelligencia alkalmazást/programot (pl. képalkotó, szövegalkotó) nem használtunk a dolgozat készítése során.

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul vesszük, hogy amennyiben bizonyítható, hogy a dolgozatot nem magam készítettem, illetve mesterséges intelligencia alkalmazás/program segítségét vettem igénybe vagy a dolgozattal kapcsolatban szerzői jogi jogsértés ténye merül fel, a Szekció megtagadja a dolgozat befogadását.

Dátum: 2025. 01. 08.

.....

Aláírás (Szekeres-Kovács Petra)

.....

Aláírás (Léber-Frank Anna)

Szakirodalom

- Ács. (2024, november 15). *A szivárványcsaládokban felnövő gyerekek éppolyan boldogok lehetnek, mint más családokban, csak a jogaik mások.* telex. <https://telex.hu/életmod/2024/11/15/szivarvanycsaladokert-alapitvany-egyenlo-hazassag-konferencia>
- Altemeyer, B., & Hunsberger, B. (2004). A Revised Religious Fundamentalism Scale: The Short and Sweet of it. *International Journal for the Psychology of Religion*, 14(1), 47–54. https://doi.org/10.1207/s15327582ijpr1401_4
- Barrientos, J., & González, B. (2022). Measuring Global Attitudes Toward Homosexuality: A Critical Review of LGBT Indexes. In *Mapping LGBTQ Spaces and Places* (o. 197–220). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-03792-4_12
- Bartoş, S. E., Berger, I., & Hegarty, P. (2014). Interventions to reduce sexual prejudice: A study-space analysis and meta-analytic review. *The Journal of Sex Research*, 51(4), 363–382. <https://doi.org/10.1080/00224499.2013.871625>
- Bölcső Alapítvány. (2024). *Az örökbefogadás menete és feltételei 2024*. Letöltve: 2024. október 17., forrás: Bölcso Alapítvány: <http://bolcso.hu/kezdolap/orokbefogadok/>
- Costa, P., Almeida, R., Anselmo, C., Ferreira, A., Pereira, H., & Leal, I. (2014). University students' attitudes toward same-sex parenting and gay and lesbian rights in Portugal. *Journal of Homosexuality*, 61, 1667–1686. <https://doi.org/10.1080/00918369.2014.951253>
- Flores, A. R. (2021). *Social Acceptance of LGBTI People in 175 Countries and Locations*. Williams Institute. <https://williamsinstitute.law.ucla.edu/publications/global-acceptance-index-lgbt/>
- Haji, R., & Fasoli, F. (2022). Predicting and changing attitudes toward same-gender parenting: Informational influence, parasocial contact, and religious fundamentalism. *LGBTQ+ Family: An Interdisciplinary Journal*, 18(2), 119–134. <https://doi.org/10.1080/27703371.2021.2023375>
- Háttér Társaság (2022). *Ismerd meg jogaidat! A legfontosabb jogi tudnivalók a leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű, queer és interszex emberek számára*. Letöltve: 2024. december 2, forrás: Háttér Társaság: <https://hatter.hu/kiadvanyaink/ismerd-meg-a-jogaidat-2022>
- Mazziotta, A., Mummendey, A., & Wright, S. C. (2011). Vicarious intergroup contact effects: Applying social-cognitive theory to intergroup contact research. *Group Processes & Intergroup Relations*, 14(2), 255–274. <https://doi.org/10.1177/1368430210390533>

- Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat (2021). *Tájékoztató a hazai örökbefogadásról*. Letöltve: 2024. 10. 17., forrás: OGYSZ: <https://ogysz.hu/orokbefogadas>
- Ortiz, M., & Harwood, J. (2007). A Social Cognitive Theory Approach to the Effects of Mediated Intergroup Contact on Intergroup Attitudes. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 51(4), 615–631. <https://doi.org/10.1080/08838150701626487>
- Pichardo Galán, J. I., de Stéfano Barbero, M., Faure, J., Sáenz, M., & Williams Ramos, J. (2015). *Abrazar la Diversidad: Propuestas Para una Educación Libre de Acoso Homofóbico y Transfóbico*.
- Rólunk. (2020). A család az család. <https://www.acsaladazcsalad.hu/hu/rolunk>
- Rubin, G. S. (1998). Thinking Sex: Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality. In *Culture, Society And Sexuality*. Routledge.
- Silvestre Cabrera, M., Royo Prieto, R., & Aristegui Fradua, I. (2024). Attitudes towards Homosexuality in Europe: Analysis of the European Values Study. *Sexes*, 5(2), 148–162.
- Smith, E. R., Mackie, D. M., & Claypool, H. M. (2016). *Szociálpszichológia*. ELTE Eötvös Kiadó.
- Takács J., & Szalma I. (2013). Az azonos nemű párok általi örökbefogadással kapcsolatos attitűdök Magyarországon. *Socio.hu*, 2013(1), 2–33. <https://doi.org/10.18030/socio.hu.2013.1.1>
- Wickberg, D. (2000). Homophobia: On the Cultural History of an Idea. *Critical Inquiry*, 27(1), 42–57.